

SLOVENSKI NAROD.

Izhaja vsak dan, izvemši ponedeljke in dneve po praznicah, ter velja po pošti prejemati za avstro-ogerske dežele za celo leto 16 gld., za pol leta 8 gld., za četrt leta 4 gld. — Za Ljubljano brez pošiljanja na dom za celo leto 13 gld., za četrt leta 3 gld. 30 kr., za en mesec 1 gld. 10 kr. Za pošiljanje na dom se računa 10 kr. za mesec, 30 kr. za četrt leta. — Za tuje dežele toliko več, kolikor poština iznaša. — Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake velja znižana cena in sicer: Za Ljubljano za četrt leta 2 gld. 50 kr., po pošti prejemati za četrt leta 3 gld. — Za oznanila se plačuje od četiristopne petit-vrste 6 kr., če se oznanilo enkrat tiska, 5 kr., če se dvakrat in 4 kr. če se tri- ali večkrat tiska.

Dopisi naj se izvole frankirati. — Rokopisi se ne vračajo. — Uredništvo je v Ljubljani v Franc Kolmanovej hiši št. 25—26 poleg gledališča v „zvezdi“. O pravištvu, na katero naj se blagovoljno pošiljati naročnine, reklamacije, oznanila, t. j. administrativne reči, je v „Narodni tiskarni“ v Kolmanovej hiši.

Proglas neodvisnosti Srbije.

Černjajev je poslal knezu Milanu o njegovem proglašenju za srbskega kralja, kakor se telegrafira „W. T.“, kateri je prvi izvedel o tej stvari, še drug telegram, ki se glasi:

„Nj. Veličanstvu kralju v Belgradu! Jaz sem imel uže čast V. Veličanstvu poročati o gibanji, ki se je vsled vašega proglašenja za kralja srbskega v vojski pojavilo. Gibanje je bilo tako močno, da ga nij bilo možno zadržavati.

„Včeraj mi je poročil polkovnik Horvatič, da je njegova divizija tudi Srbijo za kraljestvo in V. Veličanstvo za kralja proglasila. Z nenavadno hitrostjo se je ta vest razširila po vojski in po taboru. Praznovanje veselega dogodka je trajalo celo noč. Od najvišjega oficirja do vojakov so prisegli vsi, da bodo z orožjem v roci tako dolgo bojevali, da zadnjega sovražnika iz dežele prepode. Prisegli so boriti se do zadnje kaplje krvi.

„Zjutraj so prišle deputacije od vseh vojskih oddelkov, tudi vsi oficirji zunaj službe iz Aleksinca, Grebače, Silgovca, Djunisa, Gredetina, Ljubeša, Deligrada, Bobovišča in drugih krajev. Ob 11 1/2 je prišla vsa civilna in vojna duhovščina iz okolja, protoprezbitar Jovan Jovanović na čelu.

„General Protić, govorec v imenu ju-

naškega srbskega naroda, bral je sledečo, do V. Veličanstva namenjeno adreso: „Vzvišeni gospod! Ko si Ti sveto zastavo Takovsko povzdignil, prijel jo je narod v trdnjavi, da jo bode po bojiščih nosil v boji za svobodo in slavo. To je želja narodova, kajti Srb neče dalje živeti nego kakor svoboden mož v svobodni domovini. Mi te zastave ne pustimo prej iz rok, dokler nijsmo te svobode in slave izvojevali. V imenu domovine proglašujemo mi — Tvoji zvesti vojniki — Tebe za srbskega kralja. Mi hočemo, da se na Tvojej glavi sveti krona neodvisnih srbskih kraljev. V tem imenu hočemo boriti se do zadnjega moža. Tu imaš našo kri, življenje in imenje. Živio naš vzvišeni kralj Milan Obrenović I. Gospod Bog naj nam pomaga!“

„Na to sem jaz (Černjajev) odgovoril: Narodov glas je božji glas in meni ne ostaje drugega, nego da z vami vred kličem: živio srbski kralj Milan Obrenović! Živela-kraljica! Živio srbski kraljevič!“

„Dolgotrajen hurrá je bil odgovor in je bil Milan Obrenović slovesno za srbskega kralja proglašen z imenom Milan Obrenović I. Prvi duhovnik je navdušeno govoril in po božji službi je cela vojska novemu kralju zvestobo prisegla in kraljici in kraljiču. Prisegla je braniti jih do zadnje kaplje krvi. Nikdar nij bilo večjega veselja v ostrogu nego pri klicu: Živio Milan Obrenović I, kralj Srbiji. Černjajev.“

Tako telegram dunajskega lista. Ker je ta on dan stvar resnično poročal, smemo menda tudi te podrobnosti in natančnosti za resnične jemati. Potem pa je celo proglašenje nepreračunljivih nasledkov. Narodna skupščina bode sigurno potrdila, kar je vojska izrekla, ker tretjina, če ne polovica skupščinarjev je v narodni vojski. Srbija s kraljem, kraljestvo Srbija pak je neodvisna država, ne daje Turčiji danji (tributa) in nij v pariški pogodbi. To celo situvacijo izpreminja. Černjajev je vseoblasten v taboru. Ko bi bil on hotel zabraniti ta proglas, mogel bi bil. Da ga nij, to imponira. Ali je delal v izporazumljenji z višimi? Ali je hotel zabraniti kak gnjil mir? Ali je hotel vzbuditi novega leva? Ali zaupa zdaj v gotovo zmago? Da kmalu vidimo!

Da se bode Milan iz strahu pred diplomacijo branil, to smo vedeli uže brez „Pol. Corr.“, katera oficijalno to iz Belgrada „zopet poroča. Ali proglašenje ne velja njegovej osebi nego stvari. Škoda je pač, da Milan nij Nikolaj Črnogorski, ali — Černjajev. Pa če nij mož svoje inicijative, vlekla ga bode energija naroda soboj, odločni čini, kakoršnih jeden je to proglašenje, če prav prihaja za zdaj mnogim neugodno. Umestno je menda tu opomniti, da je Pijemont večkrat zatajeval pred svetom Garibaldija, a potlej se pa vendar koristil z njegovimi pridobitvami.

Listek.

Anastazij Grün in France Preširen.

„Naš narod nema plemstva; tem bolj bomo vsi plemeniti. Držimo se ljudstva našega, vse hvale vrednega, tako dovetnega, po omiki tako hrepenečega ljudstva! Učimo, izobražujemo ga, blažimo, dvigajmo ga, dajajmo mu zdrave dušne hrane. Da pa moremo to, učimo se najprej sami; posnemajmo, prisvajajmo si, kar vidimo drugde dobrega, koristnega in lepega!“ Blizu tako je pred nekajimi meseci klical znani nam slovenski pisatelj svojim rojakom in to po vsej pravici.

Vsak izbujen narod česti svoje imenitne može. Francozi imajo svoj pantheon, Nemci svoje Wallhallo, tu notri postavljajo svoje možake v večni spomin ter jih od leta do leta slave. Neumrli Kollár je prav tako opominjal Slovane, naj tudi „slavijo slavno slavo Slavov slavnih“ in obrodile so besede njegove v naši ne predavno minulej preteklosti mnogo dobrega sadu. Narod, ki ne zna ceniti svojih velikoumnih mož in del njihovih, nij vreden, da se mu rodijo. Tudi naš narod, kateri je od marsikoje strani uže bil nedavne čase počasnej smrti posvečen in je vendar — ne glede na razne za-

preke, mogočne neprilike in strašne nevarnosti, rešil si življenje, šteje mej možmi, kateri so ga groba, duševnega pogina, rešili in na novo probudili, v prvi vrsti posebno take, na narodnem polji sveteče se, zvezde, ki so v prvo poskusili britko resnost našega bivanja in ob jednom, da si včas od lastnih sovrremenikov ne povsem poznani, oznanjevali boljše dni, boljše prihodnost. Mej ovimi imenujemo Vodnika, kateremu leto za letom v posameznih krajih naše domovine hvaležni spomin vrli domorodci praznujejo in potem se posebno mlademu zarodu priljubljeni naš dr. France Preširen sveti, katerega vredni spomin mladež našo navduševa, k delovanju izpodbujeva in jej podaja duševno moč izkazati se povsem kot cvet in veselo upanje vselejše slovanske prihodnosti naše.

Jednako slavi ove dni nemško bivalstvo našega cesarstva spomin umrlega mu nemškega pesnika Anastazija Grūna. Marsikaj, kar je v naši preteklosti izvedenemu Slovincu znano, se v okom stavi, da tudi mi ne moremo pri smrti ovega moža stati z nemškim bivalstvom z žalostjo in prepričanjem marsikaj grenkega; kar je slovenski narod doživel in si dobro zapomnil, mu pri nas nekoliko krat njegovo slavo, čeravno se je on v sredini

Kranjske rodil. Vendar pa hočemo sedaj, ko se o pokojnem možu mnogo govori in piše, tudi tu nekoje male črtice zaznamovati.

Anton grof Auersperg, s pesniškim imenom Anastazij Grün, ali kakor ga naš France Preširen imenuje Anastazij Zelenec, se je rodil 11. aprila 1806, v Ljubljani. Leta 1813. zapusti svoj rojstveni kraj kot mal deček in se prične šolati v terezijanskej akademiji na Dunaji. Po očetovej smrti pride v takrat imenitni zavod Klinkowströmov in kasneje dokonča študije pravoslovstva. Kot nemški pesnik si je kmalu pridobil precejšnjo slavo, in dan denes ga Nemci devajo mej prve pesnike avstro-nemškega naroda. Njegova najznamenitnejša dela so: venec romanc „der letzte Ritter“, „Spaziergänge eines Wiener Poeten“, „Schutt“, „Nibelungen im Frack“, „Pfaff vom Kahlenberg“, in za nas znamenita knjiga „Volkslieder aus Krain.“

Ko je naš prvi lirik France Preširen po dovršeni gimnaziji na Dunaj šel pravoslovja se učiti, moral je, kakor toliko Slovencev pred njim in za njim, svoj čas in svoje moči drugim posojevati. Naključilo se je, da je prišel za učitelja v Klinkowströmov zavod, kder so se odgojevali večinom mladi možje višje avstrijske aristokracije. Mej zadnjimi je

Jugoslovansko bojišče.

Pred Aleksincem Turki premirja ne drže. 17. t. m., drugi dan „počivanja orožja“, so Turki s kanoni na vas Bobovišče streljali in hoteli čez Moravo priti. Tabor Turkov je sežgalo vas Korito na meji knjaževskega okraja. Bataljon srbske milice 3. razreda jih je zapodil potem.

Za zimsko vojskovanje se Srbija pridno pripravlja. V Parizu je naročila 25.000 šatorov za po 5 mož; v Berlinu je kupljenih zopet 60.000 Verdanovih pušek.

Polčetr štiri ure od Jankove Klisure je bil 17. t. m. tudi boj. Štirje tabori turških nizamov in množina Arnavtov je tamošnje srbske oddelke napalo. Po peturnem boji so bili Turki tepeni in so jim Srbi vzeli pozicije. Tedaj tukaj Turki ne morejo v Srbijo prodreti. Pa je tudi jako važen kraj.

Ruskim vojakom prihaja vedno več v Srbijo bojevati se proti Turkom. Celo „N. Fr. Pr.“ prinaša iz Paškanija, v Rumuniji, poročilo, da je samo zadnji ponedeljek šlo tam skozi v Srbijo (na jeden dan) celih 350 ruskih vojakov, mej temi več oficirjev in jeden general. Vsak dan jih gre cele trope. V srbske vojski bodo sestavljali uže cele brigade Rusov. In to so najboljši vojevniki.

Politični razgled.

Notranje dežele.

V Ljubljani 22. septembra.

Na Dunaj so prišli ogerski ministri in imajo pogovore zaradi znane nagodbe. Včeraj so se obravnavanja začela. Prva skrb jim je colnina mej Avstrijo in Ogersko. Ta bi imela uže do 1. decembra t. l. ustanovljena biti. To bode težko mogoče. Zaradi tega je pa vsega pričakovati. Magjari se nečejo udati; cislejtanci se pa tudi postavljajo v gospodarstvenih rečeh. Tudi bankovno vprašanje je prav težko razumeti, čim težje pa razrešiti.

Zapor *Miletičev* in potrjenje tega za pora po magjarskih sodnijah daje dunajske „N. Fr. Pr.“ povod, da ogerske in vse avstrijske Slované brez dokazov, samo na podlogi fantazij in nedolžnih naravnih simpatij sumnjiči veleizdaje nad državo. Zakaj se „N. Fr.

Pr.“ ne spravi nad nemške prusijane in Bismarkovce pri nas?

Vnanje države.

Rusija je baje izrekla, da če Turčija ne prizna formalnega premirja, ne bode Rusija več sodelovala pri posredovanji. To se pravi. — potem bode Rusija po orožji segla, ker Srbije ne more in ne sme pustiti brez svoje obrambe.

Turčija terja, da predno se sklene premirje, naj se Rusija zaveže, ali naj jo druge oblasti pregovore, da nehajo prostovoljci iz Rusije v Srbijo hoditi. Rusija in druge oblasti pa tega nečejo in nemorejo. Torej se bode morala Turčija tudi v tem udati ali pak se vse razbije. — Turčija orožuje kolikor more. V arzenalih se hiti delati. — Sultan je sprejel avstro ogerskega poslanika Zichyja v avdijenci.

Iz *Rumunije* se piše, da se boj mej konservativno in takozvano radikalno stranko vendno bolj poostruje, tako da sovražstvu nij meje. Knezu se tako stanje gabi in časniki v Rumuniji kar naravnost vprašanje razglabajo, ali se bode in kedaj se bode vladanju odpovedal. — Tak narod ne zasluži bodočnosti.

Iz *Londona* se 21. t. m. poroča: Pri obedu v Aylesburgu je minister Disraeli, (zdaj lord Beaconsfield) grajal one, ki iz denašnje situacije koristi iščejo za strankarske namene. (To je zagovor in izgovor angleških Turkofilov.) Angličanska država, dejal je, živi v prijateljskih razmerah z vsemi družimi, naj bolj pa jo podpira prav srčno Rusija. Angleška je storila za Srbijo, kar je mogla (?). Turkov nij moči iz Evrope prognati, a za turške kristijane se bode po moči skrbelo.

Iz *Rima* dohaja zopet žalostna vest za nas katoliške Slované, kateri s celo dušo simpatiziramo in bodedo do zadnje kaplje krvi simpatizirali z brati Rusi in Srbi. Časnik „Voce della Verità“, kateri je na glasu, da je papežev organ, piše za Turke in zoper Ruse in Srbe. To za to, ker so Rusi staroverci! In vendar pravoslavni naši bratje Krista molijo kakor mi, turški surovci, ki so naše dežele nekdanj pustošili, kakor zdaj bulgarske in srbske, pa krščane „pse“ imenujejo in koljejo. Fej te bodi!

Dopisi.

Iz Notranjskega 18. sept. [Izv. dop.] Kaj je pri nas od nekdanj največji vzrok, da nemajo naše šole prav praktičnega vspeha

kakoršnega bi poleg sedanjih šol. postav lahko imele? Ako izpregovorim nekoliko besedic o tem vprašanju, storim to le jedino iz šolskega stališča. Tu nij moja namera spuščati se v kakšno politično razpravo, temuč faktično pokazati vzrok ki zavira praktičen napredek i vspeh pri naših šolah

Kateri prosvetljeni človek ne želi bodisi kojemukoli narodu dobrih šol? Saj je ravno dobra šola prava podlaga boljšega stanja in napredka pri vsacem ljudstvu. Ali šola more le takrat dobra biti in praktične vspehe dosežati, ako jej noben faktor v napredku ne nasprotuje; ako nij podobna vozu, kojega vleče učitelj za oje naprej, a kdo drugi za soro nazaj. Oni škodljivi faktor, ki vleče pri našem šolskem vozu za soro nazaj, je pri nas, na Slovenskem, nemškutarstvo, s kojim je namen in smotr naših narodnih šol ravno toliko sporazumen, kolikor kristijan i Turek.

Naša narodna šola bi mogla biti neka blagodejna posredovalka, ki bi praktično vplivala na vse stanove, dostojanstva in oblasti. Praktične vspehe pa ne bode imelo ljudstvo od šole, dokler vlada mej našimi narodnimi šolami in sedanjimi javnimi pisarnicami škodljiva disharmonija.

Smelo rečem, da dandenes noben stan tako odkritosrčno ne želi in ne dela na izboljšanje našega šolstva, kakor ravno učiteljski. In ravno učitelj, kot najboljši poznavatelj šolskih razmer i okolnosti, je v prvej vrsti kompetenten, da kaže in odkriva vzroke slabega napredka pri naših šolah, ter nasvetuje kako iste odstraniti.

Za praktično urediti in v resnici izboljšati naše šolstvo; dosežati prave namene in cilje od narodne šole; narediti šolo našemu ljudstvu priljubljeno napravo — za to imamo gotovo pomoč i zanesljivo sredstvo. To sredstvo je: slavna vlada naj vpelje v vse šole in javne pisarnice po Slovenskem oni literarni jezik v kojem se mladina po šest, oziroma osem let podučuje, — kojega narod jedino govori in piše. Ta jezik pri nas je jezik slovenski, ki uže celih osem in dvajset let milo in

bil tudi Anastazij Grün, katerega je Preširnu osoda za učenca naklonila. Ona dva moža sta se izpoznala, oba deželana, v mnogem nekoliko podobna — a vendar v glavnem različna. Srčna vez je družila dva najimenitnejših mož tedanje Kranjske; močno je budil plemeniti značaj Preširnov na po rojstvu plemenitega mladega grofa, lepo je razvijal pri tem mladeniču peniški duh in vendar je vsak svoja pota hodil! Koliko da je tu od takrat malo znanega nam sorojaka pridobil kasneje slavni nemški pesnik, to je zadnji sam očitno izpoznal v poeziji, posvečenej nepozabljevemu učitelju na hvalažen spomin.

A, moža sta bila uže po naravi različna, po rodu razna, po čutenju pa celo nasprotna. Anastazij je bil aristokrat, izrejen v nazorih ovega takrat še bolj odličnega stanu in po svojej povsem nemškej odgoji primoran nemštvo gojiti; njemu je bilo delo nemškega pesnika. Preširen, pravi krepki list našega debela, mož prostega ljudstva, navdušen z duhom in srcem za svoj rod in tužno si domovino, lobjegel je z vsegamogočim plamenom bogatega mu pesniškega duha in pravega plemenitega srca predragi si slovenski rod, nepozabljivo si slovansko očetnjavo. Prvi se je vedel v višjih krogih, dospel čast do časti, in bil v vsakem oziru uže od narave obogaten.

Slednji, sin bolj ubožnih kmetskih starišev, imel je povsod zapreke, imel je srce mehko in občutljivo za srečo in gorje vesoljnega človeštva in zgodaj je uže okusil britki „sad izpoznanja“, ki mori človeku v prsah vsako veselje. Njegovo življenje je bilo mirno, njegovo bitje preprosto, navadno domače. Tako sta si bila različna ova moža, ki sta se ob svojem času izpoznala, in tudi Preširnu so bile baje v spominu ostale urice, ko mu je bilo dano z mladeničem, ki je takrat umel svojega učitelja, podučevaje razgovarjati se o najimenitnejših rečeh človeške zagonetke.

Kakega vpliva je bil Preširen na Grūna, kako lepo je podpiral in pospeševal Grūnove prve poetične produkcije, kako lepe nazore o svetu in zgodovini mu je takrat še mladi France podajal, nam kaže pesnik „des letzten Ritters“ sam v svojej pesni „v slavo Preširnovu“. V tej pesni poje mej drugim:

„Er war mein Lehrer einst! aus dumpfen Hallen
Entführt er mich zu Tiburs Musenfeste,
Zum Wunderstrand, wo Maros Helden wallen,
Zur Laube, wo der Tejer Trauben presste,
Zum Cap Sigeums, dran die Wogen pra-len,
Wie Waffentosen, wie zu Priams Veste.
Auf dieses Todten Herz leg ich die Hände
gerne,
Die Weltenseele quillt, vom Markt zersplittert,
Ins Dichterherz zu ruhigem, klaren Kerne,

Das Licht, das rings verirrt in Funken zittert,
Im Dichterherzen sammelt sichs zum Sterne. —

Ko sta se seznanila, je moral biti Preširen blizu 26—27 let in Anastazij 19—20 let star. Tudi pri družih prilikah govori rad o nekdanjem učitelju, tako poje v imenu našega slavnega pesnika k Preširnovemu rodu:

Die Zunge löst ich dir mit meinem Liede,
Zu vollern Klängen gleich kristallinen Bächen,
Ich war ein Schmied, der dir die Pflugschaar schmiedete,
Der Sprache lang verüdet Feld zu brechen.

Preširen, kateri nij prestavljal temveč povsem — razen 3. ali 4. pesnic — kot pesnik, v najvišjem pomenu te besede, nam podal izvirne poezije, je tudi enkrat, spomnivši se svojega učenca, poslovenil malo četirikitično pesnico „Tri želje Anastazija Zelenca.“ Pristaviti moremo ob jednom, da je Preširnova pesen „Ženska zvestoba“ v svojej bitnosti mnogo podobna humorističnim baladam Grūnovim — a loči se uže v tem, da je način prizora in pripovedovanja prav izrastel iz najglobejšega rudora src pravega Slovenstva.

Kar tiče prave svobodoljubnosti je naš Preširen še prekosil Grūna; a duhu Preširnovemu nij mogla takrat stroga cenzura škodovati in vendar je bila marsikatera njegovih pesnij, in naj bode na prvi pogled še tako nekriva, ker izreka svobodno gibanje

potrpežljivo prosi, da se mu dajo pravice, katere pri nas uživa tuji jezik. S tem činom odpravljena bode ona velika škodljiva disharmonija mej dvema jako važnima faktorjama, koja sta do zdaj sè svojo organizacijo drug drugemu močno nasprotovala i na pravi vspeh i smotr vsegda le škodljivo vplivala.

Jednake psihične disharmonije mej šolo in kancelijo tudi ne nahajemo pri nobenem količkaj izobraženem narodu. Le povprašajmo Francoza, Angleža, Nemca i. t. d., od kod prihaja oni blagodejni vpliv kojega ima njegovo ljudstvo do šole i naopak šola do ljudstva? zakaj je v njegovem narodu šola vsem stanovom: visokim in nizkim, bogatim in siromaškim, jako priljubljena naprava? zakaj on svoje otroke vendar bolj pridno v šolo pošilja, kakor je to baš pri nas obično? Mar se boji biričev, žandarjev, zapora ali družih slabih nasledkov, kakoršnih se naši, neki zanikrni, stariši plašijo?

Na taka in jednaka vprašanja bomo izvedeli, da vse to ima jedino moralično podlago v tem, da se pri teh narodih splošnji smotr šole popolnem vjema i strinja z vsemi dogodki v javnem življenju. Izvedeli bomo, da so pri teh narodih ljudske šole in vse javne pisarnice tako praktično organizirane, da druga drugo tako rekoč moralično podpira, ter da je dober vspeh njihovim šolam uže naprej garantiran. Izvedeli bomo, da pri teh narodih vlada v šoli in kanceliji jeden in tisti jezik t. j. oni literarni jezik, ki je vlastitost dotičnega naroda.

Le pogledjmo prejšnje in sedanje šolstvo na Hrvatskem; dokler se je pisarilo Hrvatstvu po kancelijah v tujem, njemu nerazumljivem jeziku, toliko časa je le nekako bolj mlačno če uže neprisiljeno za šolo delal; ko se je pa vpeljal hrvatski jezik v šole, kancelije ali pisarnice, dobila je ondašnja šola precej bolj vesel obraz in novo življenje. Hrvatsko šolstvo se je začelo od onega časa bolje razcvetati, ter uže zdaj kaže plodove na korist in zadovoljnost narodu samemu, kakor i celej državi.

duha človeškega, očitni protest proti ostremu nadzorstvu literature. Torej ne samo Nemec more reči: ob času, ko si še nihče nij upal črhiniti besedice o svobodi, je to uže učinil Grün; marveč tudi Slovenec lahko trdi: a stoj dragi sosed! tudi nam je bil v istej dobi mož jednake veljave, tudi naš narodovi ljubimec France, ki bi lahko še sedaj živel in, če bi ga nam ne bila neusmiljena Morana prehitro odtrgala, kot 76 let stari, čestipolni starček, ogledaval si nekoliko boljše stanje našega slovstva, — bil je svobodnjak in to v pravem pomenu besede, in umotvori njegovi so pravi biseri, ki bodo slavljani in vedno bolj in bolj čislani. Z zadovoljstvom se, glede cenitve Preširnovih poezij, ogledamo na kritiko nekega povsem izvedenega Nemca, ki je leta 1848. pisal: „wir erklären diese Gedichte nur mit jenem Massstabe messbar, der an die ersten Geister jeder Nation gelegt wird!“

Preširen je bil iskren domorodec, a tudi nedvombeno očitni nasprotnik intolerance; on je, in to ne brez nasledkov, visoko vihtil bič sarkazma proti nestrpljivosti. Pričetkom je to storil brez opovir, kajti mnogo njih ga nij razumelo in ne izpoznalo point njegovih satir in marsikomu se je zdelo, da leži v ironiji pesnikovej resnica.

Jasno je ko beli dan, in o tem je vsak količkaj izobražen človek lahko prepričan, da našemu šolstvu se more le s tem popolnem vspeh garantirati, ako se naš slovenski jezik vpelje v vse javne službe, oziroma pisarnice; kar se prav lahko zgodi, ako le ima slavna vlada resno in odkritosrčno voljo.

Ako pogledamo sè zrelim in kritičnim očesom v čisto zrcalo, ki se imenuje socijalno življenje, videli bomo marsikaj narobe, — a to brez vse potrebe. Naš kmet, ki je hodil po šest, oziroma osem let v ljudsko šolo, jin da-si se je prav pridno učil, vendar si ne more prebrati niti jedne „šrifte“ od cele butare uradnih pisem, ki jih hrani v svojej skrinji iz stareje in noveje dobe. Kako more naša šola vzajemno in vspešno z javnimi pisarnicami ljudstvu kaj koristiti, ako ne daje šola celej fari niti jednega človeka, koji bi kmetu dobro prebral „šrifto“ v tujem jeziku pisano? zaradi katere mu je treba čestokrat po dve, tri ure daleč potovati, da jej najde tolmača. Nij čudo, da se sliši tako pogosto zabavljanje: toliko denarjev nas stanejo naše sedanje šole, da ne moremo stroškov skoraj uže več zmagovati, pa vendar nam ne morejo otroci „cengelja“ prebrati, kojega dobimo iz kancelije, akopram hojevajo uže celih šest let v domačo šolo.

Iz mej sto in sto dogodjajev zaradi nemškega jezika, kojega naš kmet ne more razumeti, naj pokažem samo tega: dne 10. sept. t. l. pridejo ljudje od desete maše. Mej mašo pa je pribil srenjski sluga velik zelen nemški planket na zid bližnje hiše, češ — farani! le berite. Kmalu se je ljudstvo gnetilo bliže, ter posebno pri mladih ljudeh vzbujalo neko veselje. Čitati nij znal nobeden, a po zvušanju obliki se je sodilo: da so prišle komedije v vas, da bode po polu dne gori pri „Kronabirtu“ teater in muzika; drugi so zopet ugibali, da je nekaj novega zavoljo vojske, zopet tretji: da je pribito naznanilo menda zavoljo kakšnega „seguranca“ itd. Vprašam li: čemu nemška našim kmetom nerazumljiva pisača? čemu popolnem nepotrebnim tiskovni

Drugače pa vsakojako obsojeva domorodec, izveden v zgodovini naše, izrek Preširnov, ki svojej domovini, čeravno mu bi bila to želja, pomagati, in njej svoje pesni posvečuje ter proti nebu z milo prošnjo obrnen, poje:

Želje rodile so hrepeneče,
... da vzbudil bi slovenščno celo,
Da bi vrnili k nam s časni sreče ... in
Vremena bodo Kranjem (Slovenom) se zjasnile
Jim milši zvezde, kakor zdaj sijale!
ali pa jednakolični izrek Grünov, projavljen v pesnih „in Veldes“, ko pravi:

Doch ohne Klage will ich tragen
Das Leid, das meine Brust verschliesst,
Wenn Glück und Ruhm dies Land umfließt
Und drüber hellere Sterne tagen.

a reči vendar moramo, da tudi Grün, vsaj v svojej poeziji, ne zabi kranjske dežele in je po svojih delih, tako posebno po v Lipsiji leta 1850. obelodanenej knjigi „narodnih pesnij iz Kranjske“ hote ali ne hote mnogo pripomogel, da se je naše življenje bolj izpoznavalo in da je bil svet opozorjen na narodno pesništvo Slovencev in tudi on, če govori v pesnih svojih — ne morda v parlamentu, — govori čestno o našem ljudstvu, tako n. p. Mein Heimatland, mein Volk, wach auf! Sieh deiner Nachbarn Siegeslauf! Bist scharfen Blickes, geweckten Geistes, Bist klug, wie schon dein Dichter sang!

stroški za nemški tekst? Če se je uže hotelo kaj naznaniti „o vinorejske razstavi v Mariboru, ki se odpre v nedeljo 17. sept. t. l.“ naj bi se to natisnilo slovenski, a ne nemški.

Želja in hrepenenje po vpeljavi slovenskega jezika v šole in pisarnice se pri našem ljudstvu vedno bolj širi in prikazuje. Kolikor bolj se bode ta reorganizacija odlašala, toliko manj bode mogoče praktično izboljšati naše šole. Na germanizacijo našega naroda naj se kar resignira; zna se naj, da je vreme za to izgubljeno in delo zaman.

Še jedenkrat poudarjem: dajte nam slovenske šole in slovenske pisarnice! potem imamo za naše ljudstvo oboje prav praktično in koristno uredjeno. Fiat!

Domače stvari.

— (Goriške zadeve), zlasti zadnje zborovanje „Sloge“, katerega zaradi slabega vremena nij bi'o, izbral si je ljubljanski (!) dopisnik nemških dunajskih listov, da iz tega konstatira najsijajnejši dokaz, kako naše narodne ideje propadajo. Čakajte malo! Izid volitve na slovenskem Goriškem bode vaše šavbske duše potolažil narobe; videli boste, da goriški Slovenci, če se prav jedenkrat ob slabem vremenu društva nijso udeležili, znajo ob pravem času vsemu svetu „narodne ideje“ dejansko pokazati. — Iz tega pa naši prijatelji po deželi vidijo, kako krivo tolmačijo protivniki, če se mi drug na drugega zanašamo pri zborovanjih.

— (Brandstetterjeva pravda) se je včeraj začela. Denarne razmere našega lista, ki ima toliko konkurentov, da vsi skupaj težko izhajamo, nam ne dopuščajo svojega poročevalca poslati v Celje. Zato prosimo tamošnje rodoljube za dopise.

— (Nemškutarski vodja Konrad Seidl.) Iz Maribora se nam poroča, da se poslanec in vodja nemškutarjev na slovenskem Štajerskem ves trese, ker bode za pričo poklican v Frice Brandstetterjeve pravdi. On je svojega tovariša in prijatelja Friceta izdal in sodnji ovadil, da bi sebe rešil. Zdaj pa

A ravno, ker je naš narod bistrega oka, zdrave pameti in zrelega uma, pozna, da ima sicer Grün, ki po rodu spada v sredino Kranjske in ki ga Nemci sedaj slavljajo, tudi za nas v občem kot pesnik nekako veljavo in to glede posameznih lepoto naše dežele opevajočih pesnij in narodnih, v nemški jezik preloženih pesnij, ki jih uže Macun v pregledu slov. slovstva omeni, naše priznanje — a v marsikojem oziru in to v glavnih načelih, kakor je izkušnja zadnje dobe od leta 1848. do sedaj učila in kakor to vsakater izveden Slovenec, posebno če je iz Kranjske, potrditi more, je Grün drugo pot zašel, nego jo je hodil narodovi ljubimec Preširen. Kdo bi nam mogel v slabo šteti, da zahtevamo od roda, da našega ljubljence bolj in bolj čisla, ljubi, izpoznavajo; kdo bi nam hotel kaj ugovarjati, če blazega učitelja ne samo iz hvaležnosti, temveč iz prepričbe in po vsej pravičnosti više in najviše stavljamo — in učenca, ker nazorom plemenitega mu učenika nij hotel zasledovati, v očigled mnogim britkim izvedbam njegovo pri Nemcih pridobljeno slavo iz našega pravnega stališča kratimo? Nihče, kdor le količkaj pozna sè sveto, čisto glorijo obdanega nam Franceta in bridko zgodbo naše najmlajše preteklosti!

Lj. D.

ima velik strah, da bi ga Frice pri obravnavi ne „potunkal,“ kar se bode najbrž zgodilo, po starem reku: prijateljstvo za prijateljstvo. Od tod pojde tačas, ko bode Seidl na vrsti, več poslušalcev pred sodišče v Celje.

— (V zadevi šolskih počitnic) mej letom na ljudskih šolah je štajerski deželni šolski svet z odlokom od 3. avg. 1876 naredbo od 14. septembra 1870 v sledečem promeni: Prosti dan naj bode 18. avg. (rojstveni dan cesarja), če so pa takrat počitnice, naj bode 4. okt. (cesarjev god); v teh dnevih se pa mora mladina skupne božje službe udeležiti. — Prosti dan naj bode en pomladanski dan; prosta naj je tudi sobota pred binkoštni. Zadnja pustna dneva pa mora šola biti. — V tednu naj bode četrtek prost, ali pa v soboto in sredo po polu dne. — Izpoved in obhajilo naj bosta ob prostih dnevih. — Križev teden in ob Markovem naj bode po procesijah šola. — Ako je ob sejnih prosto, mora pa biti ob prostih dnevih šola. — Na šolah s poludnevni podukom naj se po mogočnosti tudi ob sejnih šolah ima. — Učitelji — orgljavci ne smejo radi orgljanja šole zanemarjati. — To so bistvene točke nove naredbe.

— (Učiteljsko društvo za slovenski štajer“) je dobilo od c. kr. okrajnega glavarstva v Ljutomeru koncesijo, da sme šolske knjige na drobno prodajati.

— (Politično in gospodarsko slovensko društvo pri sv. Lovrencu v Slov. goric.) ima v nedeljo 24. sept. po polu dne ob 3. uri svoj letn. zbor. Volitev odbora, pogo- vori, tombola.

— (Isterska železnica) se je 20. t. m. odprla. Navzočen je bil sekcijski šef Nördling in mnogo odličnih železničnih veščakov. V Pulji jih je dočakal admiral Bourguignon s pomorskiimi oficirji, in ob železnici je povsod ljudstvo gledalo.

— (Ukradli) so trgovcu Zadniku v Ptuj blaga za 800 fl.

— (Ubila) sta 2 fanta v Jurjevcih blizu Rogatca kmetskega sina Franca Koreša.

— (Iz Amerike), iz Shakopee, piše slovensk bogoslovec v „Danici“ ljubljanskemu mej družim: „Na našem kolodvoru se tri železnice srečajo po dvakrat na dan, torej večkrat kak tuj duhoven pride za par ur k g. Plutu. Oni teden sta nas obiskala Kranjca čč. gg. Žužek in Stariha, ter smo skupaj izpraznili nekaj kozarcev kalifornijskega vina; kmalu na to je prišel nekdanji g. Plutov kamerad, „Father“ Pavletič iz Brooklyna, in dva oo. frančiškana, jeden Hrvat, drugi Čeh, iz Novega Jorka; torej Slovenija v Shakopee še nij pozabljena. Žal mi je, da ne morem izpolniti Tvoje želje in Ti popisati svojih dogodov in kar sem videl v Ameriki, — kajti lahko previdiš, da mi nič časa ne ostaje, dokler bom v Shakopee — biti mestni pridigar in katehet tudi niso mačje solze. Ne zameri pa, da toliko čenčam o Shakopee. — Kakor tukaj, gre po vseh manjših ameriških mestih (vasi tako nemamo), samo da je v izhodu večina protestantska, v zapadu pa je več katoličanov.“

Razne vesti.

* (Živemu človek vse primeri.) Nedavno tega je umrl v Karlsbadu berlinske policije direktor L. Birkenfeld. Koliko različno odmerjena more biti osoda jednemu človeku, izpredeti se more, ako pogledamo življenje tega moža. Rojen je v Šleziji; dovršivšega vseučilišče so ga kot sokrivnika ujeli pri Co

pejeh demagognih preganjanjih ter ga obsodili na smrt, a kazen so izpomenili v dosmrtno uječo, in naposled zadobil je popolno svobodo. Mladeniču se je svet tako oduren zdel, da je prosil, naj ga še zapro — se ve da so mu to prošnjo odbili in mu celó dali službo. Ker je bil dober jurist, odločili so ga za policijskega uradnika in tako je naposled dosegel stopinjo ravnatelja policije v Berlinu, v katerej je tudi umrl.

* („Perote imeti si želim“) poje slovenski pesnik v občeznanej pesni in to željo njegovo poskuša nekov angleški inženir Simons izpolniti ter dela razne poskušnje s svojo iznajdbo. Ta stroj je podoben „zmaju,“ ki je napravljen iz platna in more celo odraslega človeka privzdigniti v zrak. A vender se še dobrota tega izuma nij izkazala do cela, ker se je aparat zmirom prej poškodoval nego je bila okončana poskušnja.

* (Kako naglo na Angleškem vlaki vozijo) dokazuje strokovnjašk list „Engineer“. Brunel je v desetih minutah prevozil blizu tri avstr. milje. Nekov Stirling je s svojim vlakom ovakovo daljo premeril v 15. minutah, kar bi dalo soditi na 18 milj dalje v jednej uri. 10—15 milj na jedno uro, to nij na onih železnica osobito hitro vožnja, a — naglica nij nikder dobra — torej se čita tudi po angleških listih silno mnogo nesreč, ki se godé na železnica.

* (S krvjo mu je življenje rešil.) V bolnici v Manchesteru, na Angleškem, so nekemu delavcu iz tovarne morali odrezati nogo. Odtéklo pak mu je toliko krvi, da je zdravnik izjavil, da nij druge pomoči ohraniti mu življenje, razen, ako se mu vtoči vroča človeška kri v žile. Navzočen dijak bil je takoj pripravljen dati svojo kri, da spasi življenje bedniku. Odvzeli so mu 25 unc krvi, katero so napeljali obnemogemu v žile in — delavec bode kmalu popolnem zdrav.

* (Utopljenici.) Na morskeji obali pri mestu Hunstanton našli so te dni ribiči v vodi steklenico s pismom: „28. junija 1876. „Mary Jane,“ iz Hamburga. — Vse je izgubljeno! Zdravo vsem prijateljem, osobito Alici, mojej ljubimki. Recite jej, da sem jej ostal veran do konca. Ne pozabite me. Da-si topeč se, mislim vendar ná-te. Z bogom, draga! W. F. J. — Pozdrav vsem. Baš se utapljam; nemam več časa.“

* (Pri izkopavanji) v Tirysu in Mycenah je dr. Schliemann baje zasledil starodavne ciklopske zidove in dve mramorni plošči 20 ctm. dolgi in 110 ctm. široki; na zadnjih dveh so v starometelnem tipu izdobljene, „en relief“ podobe voznikov in psos. Dr. Schliemann izkopava na svoje stroške.

Javna zahvala.

Učitelj g. M. Kovšca v Kropi je podaril velikodušno 19 gl. 50 kr. za revne učence in za šolske potrebe, za kar mu najiskrenejšo zahvalo izrekam.

V Kropi, 21. septembra 1876.

Franjo Pirc,
predsednik k. š. sveta

Umrl v Ljubljani

od 19. do 21. septembra:

Neža Belaj, 66 l., v bolnici, za mrlico. Avrelia pl. Tomasa 49 l., stotnika soproga, za jetiko. Krist na Elizabeta Mayer, otrok slugé južne železnice, 1 l. in 10 m., za vnetico grla. Ana Martinak, c. kr. profesora soproga, 74 l., na oslabenji. Tomaž Žontar, njetnik, 26 l., na gradu, za jetiko. Anton Strle, 67 l., na ljubljanskem baru, za prsno vodenico. Ivan Gorjanec, kovaške vdove otrok, 4 l., na šarlhu.

Elikzir iz Kine i Koke,

najboljši do sedaj znani **žetodčni tiker**. Pospešuje cirkulacijo in prebavljenje, ter različne organe in ude z nova okrepi in oživi. 1 steklenica 80 kr.

Dobiva se jedino le pri (53—23)

Gabriel Piccoli,

lekárju, na dunajskéj cesti v Ljubljani.

Vabilo na naročbo.

Koncem tega meseca začenja se novo naročevanje na „Slovenski Narod“. Vse gg. naročnike, katerim naročnina poteka, nujno prosimo, da jo ob pravem času pošljejo, ker moramo na nalog lastništva list ustavljati onim, kateri naprej ne plačajo. Ker se lista tiska le toliko, kolikor je naročnikov, ne moremo vselej kasneje številki dopošljati, ako se naročevanje zakasni.

„Slov. Narod“ veljá:

Za ljubljanske naročnike brez pošiljanja na dom:

Za pol leta	6 gl. 50 kr.
Za četrť leta	3 „ 30 „
Za en mesec	1 „ 10 „
Za pošiljanje na dom se računa 10 krajc. na mesec, 30 kr. za četrť leta.	

S pošiljanjem po pošti veljá:

Za pol leta	8 gl. — kr.
Za četrť leta	4 „ — „
Za en mesec	1 „ 40 „

Za gospode učitelje na ljudskih šolah in za dijake veljá **znižana** cena in sicer:

Za Ljubljano za četrť leta **2 gl. 50 kr.**
Po pošti sprejeman „ „ 3 „ — „

Administracija „Slov. Naroda“.

Dunajska borza 22. septembra.

(Izvirno telegrafično poročilo.)		
Enotni drž. dolg v bankovcih	66 g d.	70 kr.
Enotni drž. dolg v srebru	69	75
1860 drž. posojilo	112	—
Akcije narodne banke	864	—
Kreditne akcije	151	40
London	121	—
Napol.	9	67½
C. k. cekini	5	77
Srebro	101	70

„Národna tiskarna“ v Ljubljani sprejme takoj za

tiskarska učenca

dva dečka, katera sta vsaj I. gimnazijalni razred dobro dovršila.

Pogoji se izvedó pri opravištvu „Národne tiskarne“.

Svarilo.

Podpisana svarita vsacega, naj na njih ime ali na njih račun nikomur denarja ne posodi, ali pa kake narččila izvršuje, kajti priznavata le osobno prevzete dolžnosti.

Ivan Pirc,

uradnik južne železnice.

Fani Pirc,

soproga, hišna posestnica.

(289—3)

Preselitev.

Pisarna gospé

Ane Hartmann

(prej Iv. Alf. Hartmann),

preselila se je sedaj v **Kavčičevo hišo**, štev. 209, II. nadstropje v gošpodskeji ulici. (291—2)

Slovenske knjige.

V „národnej tiskarni“ se dobé, in morejo tudi po poštnem povzetji naročiti najnovejše slovenske knjige:

1. „**Doktor Zober**“, originalen slovensk roman od J. Jurčiča. Cena 60 kr.
2. „**Kalifornske povesti**“ od Bret Harte a. Cena 50 kr.
3. „**Tugomer**“, tragedija v 5. dejanjih. Spisal J. Jurčič. Cena 60 kr.
4. „**Na Žerinjah**“, izviren roman. Spisal Janko Krsnik. Cena 60 kr.